

Valentin CHIRIȚA,

lector al Catedrei drept penal și criminologie
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

MĂSURI SPECIAL-CRIMINOLOGICE DE PREVENIRE A TRAFICULUI DE FEMEI

The prevention of the criminality represents the protection of people, society and state from the crimes. This social practice is rooted historically in the deepness of the centuries: at the same time with the appearance of the first criminal law interdictions, the measures of fighting and preventing them were put in action. The prevention of woman-trade, as well as of the other offences, is a complicated issue, the solving of which should be performed not only in regard to the law problems, but also to the economical, social, psychological, organizational ones, etc. The issue of the criminality prevention was widely studied by the jurists during the centuries, though being a current problem nowadays too.

Prevenirea criminalității înseamnă protejarea oamenilor, a societății și a statului împotriva crimelor. Rădăcinile istorice ale acestui tip de practică socială se trag din adâncurile secolelor: odată cu apariția primelor interdicții cu caracter juridico-penal au început să funcționeze și anumite mecanisme, atât de combatere, cât și de prevenire.

Totodată, nu putem nega că prevenirea criminalității este un proces complicat, cu multe aspecte, care posedă anumite criterii ale integrității. Cercetarea complexă a acestui proces are o importanță deosebită pentru evidențierea elementelor lui constitutive, a clasificărilor, a evaluării integrative, adică a tot ceea ce este specific unei analize de sistem [8, p. 94].

Criminologia, cum este și firesc, leagă conceptul de prevenire de obiectul său de cercetare – studierea cauzelor criminalității, prevenirii etc., oferindu-i aici o accepțiune mult mai largă, care nu se limitează la scopul și funcțiile preventive ale legii penale, ci are în vedere ansamblul factorilor care le determină și al condițiilor care favorizează săvârșirea actului criminal, precum și reacția socială față de acesta. Nu întâmplător, prevenirea constituie unul dintre scopurile prioritare ale criminologiei ca știință, unul dintre elementele principale prin care aceasta este definită [3, p. 17].

În funcție de caracterul determinării sociale a criminalității, măsurile de influență preventivă se divizează în două mari categorii: generale și speciale [5, p. 108]. Aceasta reprezintă o divizare clasică.

Prevenirea generală este un proces multifazic complex, format din elemente interdependente. Astfel, dezvoltarea pozitivă a societății, perfecționarea instituțiilor economice, politice, sociale etc. ar contribui activ la prevenirea generală a criminalității. În același timp, scopul prevenirii criminalității nu este orientat direct spre îmbunătățirea situației economice, dar aceasta influențează un șir de manifestări negative, ca sărăcia, șomajul, vagabondajul, cerșetoria ș.a. – adică manifestările cu o vocație criminogenă binecunoscută [4, p. 131].

Spre deosebire de prevenirea generală, cea specială se efectuează cu un scop bine determinat în interesele prevenirii criminalității, adică măsurile speciale sunt chemate să soluționeze problemele de înlăturare, neutralizare, minimizare a factorilor criminogeni; însănătoșirea microclimei sociale, îndreptarea comportamentului persoanelor care pot comite infracțiuni etc. Așa sunt, de exemplu, operațiunile de prevenire efectuate de organele afacerilor interne sau supravegherea administrativă a unor anumite categorii de persoane eliberate din locurile de detenție etc.

Din cele menționate mai sus reiese că, după conținut, măsurile preventive pot fi de natură economică, politică, socială, organizatorică, cultural-educativă, de drept etc.

Asigurarea pieței cu mărfuri de larg consum, creșterea nivelului veniturilor populației sunt măsuri economice de prevenire a criminalității.

Drept exemplu de măsuri politice de prevenire a criminalității pot servi stabilizarea situației politice în stat sau în unele regiuni ale acestuia, consolidarea puterii și încrederii în aceasta din partea populației.

La măsurile sociale se referă, spre exemplu, protecția intereselor păturilor vulnerabile ale populației, crearea condițiilor necesare de trai pentru refugiați, emigranți, șomeri.

În calitate de măsuri organizatorice poate fi menționată planificarea activității sau coordonarea acțiunilor subiecților implicați în activitatea de prevenire a criminalității.

Măsurile cultural-educative includ promovarea în societate a ideilor binelui și adevărului, a legilor moralității înalte, eliminarea fenomenelor de degradare, contracararea eficientă a așa-numitei culturi de masă – propagarea egocentrismului, violenței, cruzimii, desfrâului sexual etc.

Măsurile juridice de prevenire a criminalității, în funcție de conținut, se divizează în măsuri care: a) contribuie la neutralizarea condițiilor ce favorizează săvârșirea infracțiunilor concrete (cum ar fi normele diferite ramuri legislative care limitează capacitatea de acțiune a alcoolicii; care lipsesc de drepturile părintești; care reglementează ordinea de procurare și deținere a armamentului etc.); b) stimulează activitatea ce împiedică sau curmă comiterea infracțiunilor (normele juridico-penale referitoare la refuzul de a duce până la capăt infracțiunea, legitima apărare, reținerea infractorului); c) reglementează procesul prevenirii criminalității [5, p. 109].

Este necesar să menționăm că lista măsurilor de prevenire a criminalității, evidențiate după criteriul examinat, nu poate avea un caracter exhaustiv. Cele enumerate pot fi completate, spre exemplu, cu măsurile de prevenire cu caracter demografic, ecologic, tehnic etc. Specificul măsurilor de prevenire a criminalității este condiționat de particularitățile subiecților, obiectelor cu influență de prevenire și alte criterii.

Pe de o parte, drept formă distinctă de contracarare a infracționalității în general, și a traficului de ființe umane în special reprezintă colaborarea interstatală contractuală și instituțională, adică este vorba de prevenirea și combaterea infracțiunilor în privința cărora sunt încheiate documente cu caracter internațional.

Astfel, Republica Moldova a încheiat un șir de acorduri de colaborare interstatală în domeniul combaterii criminalității și a aderat la mai multe convenții internaționale printre care și Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate cu Protocolul ei adițional privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea

traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor. Respectivul Protocol, numit cel de la Palermo, constituie o premieră în includerea măsurilor de prevenție a traficului de ființe umane. Astfel, conform art.9 „Prevenirea traficului de persoane”:

1) Statele-părți stabilesc politici, programe și alte măsuri de ansamblu pentru:

a) prevenirea și combaterea traficului de persoane; și

b) protecția victimelor traficului de persoane, în special a femeilor și copiilor, împotriva unei noi acțiuni ale cărei victime ar putea fi.

2) Statele - Părți depun eforturi pentru a lua măsuri, precum cercetări, campanii de informare și campanii prin mas-media, precum și inițiative sociale și economice, în scopul prevenirii și combaterii traficului de persoane.

3) Politicile, programele și alte măsuri stabilite conform prezentului articol includ, după cum este necesar, o cooperare cu organizațiile neguvernamentale, cu alte organizații competente și cu alte elemente ale societății civile.

4) Statele - Părți iau sau întăresc măsurile, pe calea unei cooperări bilaterale sau multilaterale, pentru remedierea factorilor care fac persoanele, în special femeile și copiii, vulnerabile în fața traficului, precum sărăcia, subdezvoltarea și inegalitatea șanselor.

5) Statele-părți adoptă sau întăresc măsurile legislative ori altele, precum măsuri de ordin educativ, social sau cultural, pe calea unei cooperări bilaterale ori multilaterale, pentru a descuraja cererea care favorizează orice formă de exploatare a persoanelor, în special a femeilor și a copiilor, care are ca scop traficul [1].

Pe de altă parte, problemele de prevenire și combatere a traficului de ființe umane în general și al femeilor în special, trebuie soluționate la nivel statal, având în vedere răspândirea largă a acestor crime în interiorul țării.

Pentru desfășurarea unei activități reușite de prevenire a traficului de femei la nivel statal, în opinia noastră, sunt necesare un șir de premise, cele mai importante fiind:

– activitatea informațional-analitică eficientă, care constă în studierea sistematică și generalizarea informației privind toate cazurile de trafic de femei;

– efectuarea unui pronostic științific argumentat privind starea și dinamica traficului de femei, precum și stabilirea, în baza datelor obținute, a unor regiuni și persoane cu risc sporit pentru comiterea acestui gen de fapte;

– reducerea șomajului și sărăciei;

– deznădăcinarea violenței domestice și a altor forme de abuz față de femei;

– consolidarea eforturilor societății și ale cetățenilor în combaterea traficului de femei;

– cooperarea bine organizată a organelor de drept specializate în combaterea traficului de ființe umane și altor infracțiuni adiacente;

– profesionalismul înalt al angajaților organelor de drept;

– sistemul eficient de protecție social-juridică atât a angajaților organelor specializate în combaterea traficului de ființe umane, cât și a persoanelor care le acordă ajutor (inclusiv a martorilor);

– inevitabilitatea survenirii răspunderii penale pentru comiterea traficului de ființe umane.

Pornind de la cele menționate, propunem următoarele măsuri speciale îndreptate spre prevenirea traficului de femei, și anume:

– utilizarea largă a mijloacelor de informare în masă; informarea populației, în special a fetelor și tinerelor femei prin intermediul publicațiilor de presă, emisiunilor TV și radio asupra problemei traficului de femei;

– efectuarea cercetărilor (statistice, sociologice, juridice, medicale, psihologice, pedagogice) privitoare la cauzele, procesul și consecințele fenomenului traficului de femei;

– informarea populației despre rezultatele activității organelor de drept în combaterea traficului de ființe umane, în vederea creșterii încrederii populației în buna activitate a respectivelor organe;

– stimularea persoanelor care acordă ajutor în combaterea traficului de ființe umane și altor infracțiuni asemănătoare;

– dotarea organelor de drept cu mijloace tehnice speciale și armament de ultima generație;

– reacționarea imediată a organelor competente la comunicările persoanelor legate de traficul de ființe umane, inclusiv la cele anonime;

– efectuarea unor măsuri investigativ - operative speciale, îndreptate spre obținerea de informații despre pregătirea infracțiunilor de trafic de ființe umane;

– perfecționarea bazei normative din domeniul combaterii traficului de ființe umane;

– monitorizarea îndeplinirii legislației în vigoare;

– perfecționarea profesională continuă a angajaților organelor competente în vederea sporirii experienței în investigarea judiciară a traficului de ființe umane;

– desfășurarea seminarelor, conferințelor științifico-practice, trainingurilor pe problemele traficului de femei, în scopul elaborării unor recomandări practice pentru angajații organelor de drept;

– organizarea și desfășurarea sesiunilor de informare a copiilor, tinerilor, părinților și angajaților din instituțiile școlare și universitare la problematica traficului de ființe umane;

– introducerea în școli a programelor de educație sexuală, o atenție deosebită acordându-se egalității între femei și bărbați, respectării drepturilor omului și a demnității ființei umane, protejării drepturilor copilului și ale părinților săi, ale tutorilor sau ale altor persoane legal responsabile de copil [7, p. 84];

– includerea în programele de educație școlară a informațiilor privind atât riscurile la care copiii sau tinerii pot fi supuși (exploatarea, abuzul sexual, traficul de persoane), cât și mijloacele de apărare; difuzarea acestor informații tinerilor care nu mai sunt integrați în sistemul școlar, părinților [7, p. 84];

– oferirea unei educații băieților și fetelor care să evite stereotipurile sexuale; profesorii și educatorii să includă în procesul de educație dimensiunea egalității între sexe [7, p. 84];

– organizarea unor instruirii specifice destinate personalului social, medical, didactic, diplomatic, consular, juridic, vama pentru ca acesta să poată realiza identificarea cazurilor de trafic de persoane în scopul exploatarei sexuale și să poată întreprinde măsurile necesare [7, p. 84];

– deschiderea unor noi linii fierbinți în scopul explicării unor momente ce țin de pericolul traficului de femei, precum și de modalitățile legale de plecarea la muncă

peste hotare;

- crearea unor noi locuri de muncă ocupate de femei;
- dezvoltarea sistemului informațional al peții forței de muncă;
- reducerea vulnerabilității față de trafic prin orientarea, instruirea profesională și plasarea în câmpul muncii a persoanelor din grupurile „marginalizate”, a potențialelor victime, precum și a victimelor traficului de femei;
- supravegherea riguroasă a activității agențiilor de turism, agențiilor de angajare în câmpul muncii peste hotare, agențiilor de modă, agențiilor matrimoniale, a cluburilor de dans etc.

Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane în Republica Moldova sunt realizate de un șir de organe de drept. Legea RM privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, prin art.11 stabilește următoarele atribuții respectivelor organe:

(1) Ministerul Afacerilor Interne și subdiviziunile lui centrale și teritoriale:

a) desfășoară activități de prevenire și combatere a traficului de ființe umane prin intermediul profilaxiei, prevenirii, depistării și curmării infracțiunilor legate de traficul de ființe umane, în conformitate cu legislația în vigoare, efectuând urmărirea penală în cauzele penale de trafic și de alte acțiuni legate de acestea;

b) asigură, la cerere, protecția fizică a victimei traficului de ființe umane pe perioada procesului penal, îi acordă altă protecție și asistență conform prezentei legi, altor acte normative în domeniu.

(2) Ministerul Afacerilor Interne, prin organele sale specializate în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, desfășoară activități operative de investigație, de urmărire penală, de cooperare internațională, de identificare și protecție a victimelor traficului de ființe umane, de analiză și informație, stimulează crearea unor centre zonale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane.

(3) Ministerul Afacerilor Interne, cu sprijinul unor alte ministere și departamente, elaborează, administrează și actualizează baza de date privind fenomenul traficului de ființe umane, cu respectarea confidențialității datelor personale ale victimelor acestui trafic, în conformitate cu prevederile art.21.

(4) Ministerul Afacerilor Interne, în comun cu Procuratura Generală, efectuează studii în vederea depistării și înlăturării cauzelor și condițiilor ce favorizează traficul de ființe umane și publică semestrial în mas-media informații statistice și rapoarte de analiză privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane și protecția victimelor lui.

(5) Procuratura Generală, în limitele competenței, desfășoară activități de prevenire și combatere a traficului de ființe umane în conformitate cu legislația în vigoare, coordonează, conduce și exercită urmărirea penală în cauze legate de acest trafic, reprezintă învinuirea, în numele statului, în instanță de judecată, supraveghează respectarea drepturilor omului, inclusiv ale victimelor traficului, întreprinde alte măsuri necesare în domeniu. În cadrul Procuraturii Generale, se creează o subdiviziune specializată în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane.

(6) Serviciul de Informații și Securitate și organele lui teritoriale desfășoară activități de prevenire și combatere a traficului de ființe umane prin intermediul depistării legăturilor organizațiilor internaționale și ale grupurilor criminale organizate cu

traficantii de ființe umane, prin alte activități desfășurate în limitele competenței sale.

(7) Pe lângă Procurorul General, se va crea un consiliu coordonator al organelor de drept cu atribuții în domeniul combaterii traficului de ființe umane.

(8) Organele de drept prezintă anual, nu mai târziu de 10 ianuarie, consiliului coordonator de pe lângă Procurorul General rapoarte despre respectarea în țară a legislației privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, iar Procurorul General prezintă, până la 20 ianuarie, rapoartele respective Comitetului național [2].

Prevenirea reușită a traficului de femei poate fi realizată doar în cazul în care în acest proces se va încadra societatea în întregime, când fiecare persoană va conștientiza faptul că traficul de ființe umane în general și cel de femei în special reprezintă un serios obstacol în calea creării în Republica Moldova a unei societăți democratice și non violente.

Bibliografie:

1. Protocol privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate (Protocolul de la Palermo, 2000). În: Tratatul internațional (ediția oficială), vol. 35. Chișinău, 2006.
2. Legea Republicii Moldova privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane nr.241-XVI din 20.10.2005. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 09.12.2005, nr.164-167/812.
3. Brezeanu O., *Prevenirea criminalității la început de mileniu*, București, 2001.
4. Ciobanu I., *Criminologie*, vol. III. Chișinău, 2006.
5. Larii Iu., *Criminologie*, vol. I. Chișinău, 2004.
6. dr. Tomozei T., *Traficul de femei: fenomen și crimă*, Chișinău, 2001.
7. Vidaicu M., Dolea Ig., *Combaterea traficului de ființe umane (drept material și drept procesual)*, Chișinău, 2009.
8. *Криминология*. Под редакцией Орехова В.В. Санкт-Петербург, 1992.